

KERTVÁROSI ÁLTALÁNOS ISKOLA

Történelem tanmenet

2017/2018. tanév

5. osztály

Évi: 73 óra

Heti: 2 óra

Összeállította és átszerkesztette: (Légrádi Fruzsina munkája alapján) Kovács Attila

Kecskemét,

2017.09.10.

Témák	Új tananyag feldolgozása	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés	Teljes óraszám
A történelem kezdete	9	5	14
Hellász földjén	8	3	11
Várostól a birodalomig – az ókori Róma	12	4	16
A középkor ezer éve	9	6	15
Árpád népe	11	5	16
Szabadon felhasználható órák			
összesen:	49	23	72

A tanmenetjavaslatban található rövidítések magyarázata:

- F: fogalmak, szakkifejezések
- É: évszámok
- N: nevek
- T: topográfiai ismeretek
- ÉK: értelmező kulcsfogalmak
- TK: tartalmi kulcsfogalmak

A kerettantervi követelményekben *nem szereplő* fogalmakat, neveket, évszámokat és helyszíneket *dőlt betűvel* jelöltük.

A tantárgyi *kapcsolódási pontok* az „Ismeretanyag” oszlopban találhatók.

Továbbhaladás feltételei történelemből a felső tagozaton 5. osztály

EMBERISÉG ŐSKORA

AZ ÓKORI GÖRÖG-RÓMAI VILÁG

Tartalmi kulcsfogalom	Életmód, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, több istenhit, egyistenhit.
Fogalmak, adatok	<u>Fogalmak:</u> őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetség. <u>Személyek:</u> Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon. <u>Topográfia:</u> ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína. <u>Évszámok:</u> Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).
Tartalmi kulcsfogalom	Város, birodalom, egyeduralom, demokrácia, királyság, köztársaság, császárság, vallásüldözés.
Fogalmak, adatok	<u>Fogalmak:</u> mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, népvándorlás, Újszövetség. <u>Személyek:</u> Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila. <u>Topográfia:</u> Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom,

	Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem. <u>Évszámok:</u> Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. 480 (a thermopülai, szalamiszi csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 753 Róma alapítása Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. u. 476 (a Nyugat-római Birodalom bukása, az ókor vége).
--	---

A KÖZÉPKORI EURÓPA VILÁGA

Tartalmi kulcsfogalom	Falu, kereskedelem, pénzgazdálkodás, piac
Fogalmak, adatok	<u>Fogalmak:</u> középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás. <u>Személyek:</u> Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg. <u>Topográfia:</u> Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság. <u>Évszámok:</u> 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár),

	XV. század (könyvnyomtatás) 476-1492 középkor időszaka.
--	--

A MAGYARSÁG TÖRTÉNETÉNEK KEZDETEI ÉS AZ ÁRPÁDOK KORA

Tartalmi kulcsfogalom	Felemelkedés, lesüllyedés, királyság, államszervezet, törvény, adó, vallás.
Fogalmak, adatok	<u>Fogalmak:</u> hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun. <u>Személyek:</u> Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit. <u>Topográfia:</u> Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi. <u>Évszámok:</u> IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás), 997–(1000)–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
I. A TÖRTÉNELEM KEZDETE					
1.	1. A történelem forrásai	Ismerkedés a tanulócsoporthal. Érdekes közösen elolvasni és megbeszélni a tankönyv elején található üzenetet is arról, hogy miért érdekes és hasznos a történelemmel foglalkozni. A tankönyv, a munkafüzet és az atlasz átlapozása annak céljából, hogy előzetesen megbeszéljék milyen korokról és témákról fognak tanulni; valamint azt is, hogy mik a tankönyv és a munkafüzet jellegzetességei. A történelem forrásait Mátyás király példáján mutatja be a tankönyv. Lehetőséget adva a mese, a krónika, a levél	1. Ismeretszerzés, tanulás A) Kérdések és feltevések önálló megfogalmazása Személyes érdeklődésen alapuló kérdések megfogalmazása. G) Segédeszközök használata A tankönyvi kislexikon használata. A történelmi atlasz használata. 3. Kommunikáció F) Beszélgetés és vita Önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, jelenségekről és személyekről. 1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Az elsődleges és a másodlagos források megkülönböztetése egymástól.	F: <i>élettörténet, családtörténet, múlt, történelem általános műveltség</i> ÉK: történelmi forrás ÉK: történelmi forrás, tény és bizonyíték <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>mesék Mátyás királyról</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		és a tárgyak forrásértékének összehasonlítására. Segít megérteni a különbséget a mese és valóság, valamint mesebeli és a történelmi személyiség között. Megjelenik a pénz is mint hasznos történelmi forrás. Érdekes diákokkal behozatni régi aprópénzeket az órára, hogy összehasonlítsák például a címereket, és elrendezhessék az érméket a rajtuk található dátum szerint!	Kiállítás készítése a családi dokumentumokból és tárgyakból. 2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy hallott vagy olvasott történet rövid összefoglalása.ismeretszerző szövegfeldolgozás		
2.	2. Óskori elődeink	Ismerkedés az új témával és tanulási feladatokkal a lecke elején található térkép és bevezető segítségével. Annak megértése, hogy az ember kialakulása egy nagyon hosszú folyamat volt. Ebben nagyon fontos szerepe volt a környezethez való alkalmazkodásnak, az eszközkészítésnek és a beszéd kialakulásának.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az ember kialakulásában közrejátszó okok és tényezők azonosítása. (Pl. <i>Mik emelték ki az embert a többi főemlős közül?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.	F: őskor, régészet, <i>Homo sapiens</i> T: <i>Afrika, Európa, Ázsia</i> ÉK: történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás TK: életmód, társadalom Kapcsolódási pontok: Természetismeret: Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések.	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		Nagyon fontos az is, hogy az emberek kezdettől közösségekben éltek.	<i>(Kövessük nyomon az ember elterjedését a Földön!)</i> <i>gondolkodásfejlesztő történelemtanítás</i> <i>- emlékezetbe idézés, történelmi fantázia</i> <i>- csoportosítás, rendszerezés</i> <i>- összehasonlítás, viszonyítás</i> <i>- kiemelés, általánosítás, absztrahálás</i> <i>- ítéletalkotás, következtetés</i> <i>- bizonyítás, cáfolás</i> <i>képesség</i>		
3.	3. Bölények a falon. Az őskori kultúra	Az őskori eszközkészítés fejlődésének és jelentőségének megismerése. Annak megbeszélése, hogy milyen okokkal magyarázható a kereskedelem megindulása és mágikus szertartások kialakulása. Milyen őskori forrásai és bizonyítékai vannak e tevékenységeknek?	1. Ismeretszerzés, tanulás A) Kérdések és feltevések önálló megfogalmazása Feltételezések megfogalmazása régi tárgyak céljára, használatára vonatkozóan. <i>(Pl. Miért állatokat rajzolt az ősemlék?)</i> 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az emberek hajdani és mai életmódjának összehasonlítása saját tapasztalatok, leírások és	F: szerszámkészítés T: <i>Földközi-tenger</i> ÉK: történelmi forrás, TK: életmód, kereskedelem, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések.</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Őskori művészet: barlangrajzok</i>	Felzárkóztató foglalkozás (2016.09.28. du. 13.00-13.45)

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			képek alapján. (Pl. <i>Mennyiben változott az ember természettől való függése az évezredek folyamán?</i>)		
4.	4. Barlangokból a falvakba	Az őskori közösségek életmódjának a megismerése és összehasonlítása a szálláshely, a táplálékszerzés és a csoporton belüli munkamegosztás szempontjából. A letelepedés okainak vizsgálata. Milyen szálláshelyei voltak az ősembernek? Honnan származik az élelmiszer? Milyen gyűjtögetett növényeket ismerünk ma is? Milyen összefüggésben van a letelepült életmód az élelmiszertermeléssel?	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések és feltételezések megfogalmazása rekonstrukciós képek és magyarázó ábrák alapján. (Pl. <i>Vegyük sorra az ősember szálláshelyeit a tankönyv rajzai alapján!</i>) 2. Kritikai gondolkodás E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. (Mi tette lehetővé a barlangok elhagyását az ősember számára?) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán</i>	F: <i>letelepült életmód, élelemtermelés, falu</i> ÉK: ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték TK: életmód, gazdaság, társadalom <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>Az állatok házasítása.</i> <i>Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			<i>tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>		
5.	Ismétlés, gyakorlás	Az őskorról tanultak átismétlése és összefoglalása. Példák segítségével beszélgetés arról, hogy milyen forrásokból és hogyan lehet következtetéseket levonni az őskori emberek életéről.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az ember kialakulásában közrejátszó okok és tényezők azonosítása. (Pl. <i>Mik emelték ki az embert a többi főemlős közül?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben D) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. (Pl. <i>Kövessük nyomon az ember elterjedését a Földön!</i>)	ÉK: ok és következmény, változás és folyamatosság TK: életmód, gazdaság, társadalom	Tanórán kívüli foglalkozás keretében felkészítő + óra (az őskor művészete)
6.	5. A holdévektől a napévekig	A mi időszámítási rendszerünk használata a történelmi események bemutatásakor. A különböző hosszúságú történelmi időszakok megnevezésének módjai.	3. Kommunikáció C) Rajzok, modellek, makettek és tárgyak készítése Képes időszalag készítése 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok	F: Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, őskor, ókor, középkor, újkor, jelenkor N: <i>Jézus Krisztus</i> É: Kr.e. 3000 körül, 476, 1492 T: Egyiptom, Nílus	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		A nagy történelmi korszakok és korszakhatárok. Időmérő eszközök gyűjtése (füzetben). Mire használható a napóra, a vízóra, a homokóra, és mik a korlátaik?	Az évtized, évszázad, évezred, Krisztus előtt, Krisztus után, illetve a közelmúlt és régmúlt fogalmának ismerete és helyes használata. A nagy történelmi korszakok neveinek megismerése és helyes sorrendbe állítása. <i>Számítások végzése évszámokkal.</i>	ÉK: történelmi idő TK: életmód, kultúra, vallás	
7.	6. Az első városok Mezopotámiában	Az ókori Mezopotámia jellegzetességeinek megismerése Babilon példáján keresztül. Az állam társadalomszervező funkcióinak azonosítása (munka megszervezése, védelem, stb.). Miért kell az öntözéshez sok embernek összefognia? Miért emelkedtek ki királyok a társadalom megszervezéséhez?	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. Miben hasonlít az ősi Babilon városa? Miben különbözik?)</i> 2. Kritikai gondolkodás E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. <i>(Pl. Miért folyók mentén</i>	F: ókor, öntözéses földművelés, ékírás, <i>adó, király, hadsereg, városfal</i> N: <i>Gilgames</i> T: Mezopotámia, <i>Babilon, Tigris, Eufrátesz</i> ÉK: ok és következmény, történelmi forrás, változás és folyamatosság TK: életmód, gazdaság, társadalom, kultúra, város, állam <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések.</i> <i>Vizuális kultúra:</i>	Felzárkóztató foglalkozás: X.04.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			<i>létesültek az első nagy civilizációk?)</i> F) Történelmi problémák felismerése és elemzése Az első államok létrejöttének megismerése és értelmezése az okok és következmények szempontjából. <i>(Pl. Miért Mezopotámiában jöttek létre az első államok?)</i> <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell venniük az életkori sajátosságokat!</i>	Őskori építmények - zikkurat /toronytemplom/	
8.	7. A Nílus völgyében. Hétköznapiak és ünnepek	A természeti környezet és az emberi tevékenység közötti kölcsönhatás megfigyelése az ókori Egyiptom példájának segítségével. Az állam társadalomszervező funkcióival kapcsolatban tanultak megerősítése,	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. <i>(Pl. Vegyük sorra, mit köszönhetünk az ókori Egyiptomnak?)</i> 2. Kritikai gondolkodás	F: piramis, hieroglifa, múmia, fáraó, csatorna N: Amon-Ré É: Kr.e. 3000 körül T: Egyiptom, Nílus ÉK: történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás TK: életmód, állam,	Felzárkóztató foglalkozás: X. 11.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		gyakorlása. Mezopotámia és Egyiptom összehasonlítása, a nagy folyamok szerepének felismerése a földművelés kialakulásában. Hogyan és mire használták ki a Nílus áradását az egyiptomiak? Kik irányították a birodalmat? Kik végezték a különböző feladatokat?	C) A történelmi változások nyomon követése Különböző korokban és földrajzi területeken lejátszódó történelem változások összehasonlítása. (Pl. Mezopotámia és Egyiptom összehasonlítása.) E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. (Pl. <i>Hogyan működött az öntözéses földművelés?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.	egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>Tájékozódás a térképen, égtájak, földrészek, alapvető térképészeti jelölések.</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Óskori művészet (egyiptomi sírtípusok, szobrok az ókori Egyiptomból)</i>	
9.	7. A Nílus völgyében. Hétköznapiak és ünnepek Gyakorlás. Kutatás a világhálón.	Videók megtekintése, oktatóprogram elvégzése, eligazodás térben-időben, fogalmak helyes használata. Annak megismerése, hogy milyen szerepet töltött be a fáraó, kikből	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. 3. Kommunikáció E) IKT-használat	ÉK: történelmi idő, ok és következmény, történelmi forrás TK: életmód, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		állt az egyiptomi társadalom. Mit jelent a túlvilág? Mi történik az emberrel, amikor meghal? Mit gondoltak erről az egyiptomiak? Hogyan gondoskodtak halottaikról?	Információk és adatok gyűjtése az interneten elérhető forrásokból. (Pl. az öntözéses földművelés működéséről készült rajzok tanulmányozása.) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>		
1.	8. Az ókori Izrael	Az Ószövetség (Héber Biblia) leghíresebb történeteinek megismerése, illetve felidézése. Annak a történelmi kornak és környezetnek a bemutatása, amelyben e történetek játszódnak és leírásra kerültek. A zsidó vallás jellegzetességeinek megismerése.	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Történeti események és jelenségek megfigyelése és összehasonlítása Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák, vázlatok) készítése. (Pl. Készítsünk vázlatot a zsidó nép hányattatásairól.) 2. Kritikai gondolkodás F) Történelmi problémák felismerése és elemzése Egy állam létrejöttének megismerése és értelmezése	F: zsidó nép és vallás, jeruzsálemi szentély, Ószövetség, héber Biblia, betűírás, Újszövetség N: Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon, József, Góliát T: Jeruzsálem, Palesztina, Fönícia, Izrael ÉK: tények és bizonyítékok, történelmi forrás TK: életmód, város, állam, kultúra, vallás, egyistenhit	Felkészítő foglalkozás: X.18.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		Mi a különbség az egyistenhit és a sokistenhit között? Mi a Biblia, miért fontos a zsidóknak és a keresztényeknek is? Miben különbözött a föníciai és a zsidó betűírás az ékírástól és a hieroglifáktól?	az okok és következmények szempontjából. (Pl. Vegyük sorra a zsidó állam létrejöttének körülményeit!) 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy hallott vagy olvasott történet rövid összefoglalása. (Pl. Dávid és Góliát története.)	Kapcsolódási pontok: Magyar nyelv és irodalom: Mondák, mitológiai történetek, bibliai történetek (pl. a teremtetéstörténet és a vízözön története a Bibliában)	
10.	9. Az ókori Kína és India	Az ókori Kína és India életének megismerése és összehasonlítása a többi ókori kultúrával többféle szempontból (pl. földművelés, uralkodói hatalom, társadalom, vallás) is. Miben hasonlít, és miben különbözik a rizs- és a gabonatermesztés? Mennyiben határozza meg Kína fejlődését?	2. Kritikai gondolkodás E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. (Miért volt szükség Kínában a nagy fal építésére?) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok. A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.	F: buddhizmus, Selyemút, kínai nagy fal N: Csin császár, Buddha É: Kr. e. 2200 körül T: Kína, India ÉK: történelmi idő, történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: életmód, kereskedelem, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
11.	Összefoglalás	A tananyag áttekintése a megadott szempontok szerint. A tankönyv és a munkafüzet feladatainak feldolgoztatása. Az atlasz és a tankönyv térképeinek a felhasználása.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A történelmi korszakok vizsgálatához és összehasonlításához használható szempontok (pl. a politikai hatalom jellege és gyakorlásának módja, gazdasági élet, társadalmi rétegek, mindennapi élet, kultúra, vallás) ismerete és használata. <i>(Pl. Vessük össze az ókori Kelet megismert államait!)</i> 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Rövid beszámoló készítése a tanultak és az olvasottak alapján <i>(pl. az ókori Kelet egyik államáról, népéről).</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Események csoportosítása korszakok szerint Egyszerű időszalag készítése <i>(pl. az ókori Kelet főbb történéseiről).</i> B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről	F: őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Kr. e., Kr. u., évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetség, héber Biblia, zsidó vallás N: Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon É: Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése) T: ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás, TK: életmód, kereskedelem, város, állam, egyeduralom, gazdaság, társadalom, kultúra, vallás, többistenhit és egyistenhit	Felzárkóztató foglalkozás: X.25.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			leolvasható információk azonosítása és értelmezése Események, információk bemutatása térkép vagy térképvázlat segítségével.		
12.	Ellenőrzés	A történelem kezdete című fejezetben tanultak ellenőrzése és értékelése.			
II. HELLÁSZ FÖLDJÉN					
13.	10. Miről mesélnek az ókori görög mítoszok?	Ismerkedés az új témával és tanulási feladatokkal a fejezet elején található kép és információ segítségével. Az ókori Hellász földrajzi helyzetének meghatározása. A mitikus gondolkodás bemutatása a trójai háború és a Minótaurosztörténet segítségével. Pl. a mítoszokban istenek is szerepelnek. El kell különíteni a mesét, a mítoszt és a történelmet. Hol játszódnak és a kik a szereplői a történeteknek? Bizonyíték-e a trójai vár	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Könnyen érthető írásos források tartalmának ismertetése; egyszerű következtetések megfogalmazása kérdések alapján. (Pl. a labirintus mítoszáról és valóságáról.) 2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A fikció megkülönböztetése az igaz történettől (pl. Trója romjai és mondája). B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése A történelmi hősök tulajdonságainak és	F: mítosz, mitológia, labirintus, trójai faló N: Zeusz, Minótauroszt, Ariadné, Heléné, Homéroszt T: Knósszoszt, Trója, Kréta ÉK: történelmi forrás TK: társadalom, vallás Kapcsolódási pontok: Magyar nyelv és irodalom: Mese, monda, mítosz (pl. ismert görög mondák Prométheuszról, Odüsszeuszról, Daidaloszt és Ikarosztól). Természetismeret: A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget Európa térképén.	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		vagy a knósszoszi palota megtalálása a mítoszok valóságtartalmára? Indokoljuk a választ! Melyik volt előbb, Trója vára, vagy a róla szóló mítosz? Miért?	tetteinek összehasonlítása (pl. az athéni királyfi hőstette).. 3. Kommunikáció D) Dramatikus játékok Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. (Pl. Egy aranyalma bajt okoz.) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>	<i>Vizuális kultúra: Ókori épületek maradványai</i>	
14.	11. Olümposztól Olümpiáig Az ég, a tenger és az alvilág urai (Olvasmány)	A lecke célja a görög istenvilág, valamint az istenek kultuszának bemutatása. Azzal is foglalkozni kell, hogy ez miként függ össze a sok kis városállam kialakulásával. Téma még az istenek és a szentélyek	1. Ismeretszerzés, tanulás B) A források áttekintése és értékelése Az ismeretforrások előzetes áttekintése abból a szempontból, hogy milyen kérdésekre adhatnak választ. (Pl. az ókori görögök szent helyei.)	F: olimpia, szentély, áldozat, jósda É: Kr. e. 776. T: Hellász, Olümposz, Delphoi ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, jelentőség, tény és bizonyíték TK: társadalom, életmód, vallás	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		„specializációja”, valamint az állatáldozatok közösségteremtő funkciója. A lecke második része bemutatja az ókori olümpiákat, lehetőséget adva a mai sportversenyekkel való összehasonlításra. Jól kapcsolódik a témához „Az ég, a tenger és az alvilág urai” című olvasmány.	D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Médiahasználat (könyvtár): információk gyűjtése megadott témákról. (Pl. a görög istenekről a mitológiából) 2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A tények, bizonyítékok megkülönböztetése a feltételezésektől és véleményektől. (Pl. Mit tudunk a görög istenekről?)	Kapcsolódási pontok: Természetismeret: A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. A Balkán-félsziget Európa térképén. Vizuális kultúra: a görög emberábrázolás	
15.	12. Athén és Spárta	A cél Athén és Spárta példáján keresztül megismerni az ókori görögök életének minél több jellemzőjét. A két városállam összehasonlítása lehetőséget ad a közös és az eltérő vonások tudatosítására is. Jó alkalom nyílik a társadalom, a társadalmi különbségek és a társadalmi csoportok	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése Egy adott kérdés megválaszolása szempontjából lényeges információk felismerése és kiválogatása a forrásokból. (Kik voltak Athén lakói?) F) A történelmi kulcsfogalmak ismerete és alkalmazása A tanult történelmi	F: városállam, népgyűlés, (rab)szolga, polgár, polgárjog T: Balkán-félsziget, Athén, Spárta ÉK: történelmi idő, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód, városállam, gazdaság, termelés, királyság	Felkészítő óra: XI.08.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		fogalmának megtanulására és gyakorlására a görög társadalom főbb rétegei, a gazdag és szegény polgárok, valamint a rabszolgák és a helóták bemutatása kapcsán.	fogalmak értelmezése a konkrét példák alapján és segítségével. <i>(Mi a városállam?)</i> 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>		
16.	13. Nevelés az ókori Hellaszban	A lecke célja a görög gyermek- és ifjúkor bemutatása, és ezen keresztül a mindennapi élet számos jellegzetességének megismertetése. Az Athén és Spárta közötti különbségekről tanultakkal össze kell	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az emberek hajdani és mai életmódjának összehasonlítása saját tapasztalatok, elbeszélések, leírások és képek alapján. <i>(Pl. a különbségek és</i>	F: <i>hozomány, olajfa koszorú, papirusz</i> ÉK: változás és folyamatosság, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		kapcsolni a fiúk és lányok nevelésében tapasztalható eltérésekkel. Például Athénban nem létezett államilag szervezett oktatás, Spártában igen.	<i>hasonlóságok összegyűjtése.)</i> <i>Athéni vagy spártai polgárok szeretnénk lenni?</i> <i>Indokoljuk a választ!</i> D) Történelmi események és jelenségek összehasonlítása Különböző kultúrák és életmódok összehasonlítása		
17.	14. A görög–perzsa háborúk hősei	A lecke célja, hogy képet adjon a görög–perzsa háborúk okairól és eseményeiről. Újdonság a marathóni csata bemutatásában, hogy a perzsa lovasság nem volt távol. Fontos a marathóni futó mondai voltának beláttatása. Hasznos a diákokkal megvitatni a görögök győzelmében közrejátszó okokat. Értékeljük a spártaiak hőstettét!	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések és feltételezések megfogalmazása rekonstrukciós képek és magyarázó ábrák alapján. <i>(Pl. Elemezzük a marathóni csata tankönyvi rajzát!)</i> 2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egyes történelmi szereplők döntéseinek elemzése: célok, személyes motívumok. <i>(Pl. Értékeljük a Thermopülai-szorosban harcoló spártaiak önfeláldozását!)</i> 4. Tájékozódás térben-időben	F: <i>perzsa nagykirály, nehézfegyverzetű, flotta</i> N: <i>Miltiadész</i> É: Kr. e. 490, Kr. e. 480 T: Perzsa Birodalom, Marathón, Attika, Thermopülai-szoros, Szalamisz ÉK: ok és következmény, jelentőség, interpretáció TK: városállam, birodalom, háborúk	Felzárkóztató óra: XI. 15.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.		
18.	Barátok és ellenségek (Olvasmány) Ismétlés, gyakorlás	Ezt az olvasmányt érdemes közösen is feldolgozni egy tanóra keretében. Már csak azért is, mert ugyanezen az órán alkalom nyílik a görögökről eddig tanultak átismétlésére és gyakorlására is. Az olvasmány célja annak bemutatása, hogy ellenfelek is köthetnek szövetséget, támogatják egymást, ha kívülről közös veszély (perzsák) fenyegeti őket.	2. Kritikai gondolkodás F) Történelmi problémák felismerése és elemzése Információk gyűjtése és mérlegelése egy-egy történelmi esemény vagy döntés hátterének megismeréséhez. <i>(Pl. Mi indokolta Athén és Spárta szövetségét?)</i> 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Események, információk bemutatása térkép vagy térképvázlat segítségével.	F: szövetség, egyezmény, békekötés ÉK: ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, életmód, városállamok	
19.	15. Athén virágkora	A lecke célja az athéni demokrácia kialakulásának és működésének bemutatása Periklész korában. Fontos bemutatni, miért volt szükség a szegényekre Athén	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése A történelmi események értékelése különböző személyek és csoportok helyzete és érdekei szempontjából. <i>(Pl. Mi tette</i>	F: Akropolisz, Parthenón, cserépszavazás, napidíj, démosz, arisztokrata N: Periklész, Athéné É: Kr. e. 5. század közepe T: Peloponnészosz, Égei-tenger ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		háborúiban, és ez hogyan vezetett a demokráciához! Hogyan biztosították, hogy minden athéni polgár részt vegyen a városállam irányításában? Miért nem sorsolták a hadvezéreket? Miért nem szeretett Spárta hosszú távú hadjáratokat vezetni?	<i>lehetővé az athéni demokrácia kialakulását?)</i> 2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, jelenségekről és személyekről. (Pl. <i>Értékeljük Periklész tetteit, személyiségét!</i>)	következmény, jelentőség TK: társadalmi csoportok, életmód, gazdaság, termelés, városállam, demokrácia <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>a görög portrészobrászat</i> <i>Ókori épületek maradványai (az athéni Akropolisz)</i>	
20.	16. Költők, szobrászok, tudósok	A lecke célja minél több példán és történeten keresztül bemutatni, hogy mennyire pezsgő élet folyt Athénban, és milyen gazdag kulturális örökséget hagytak ránk a városállam alkotó művészek és tudósok. Érdeemes foglalkozni azzal is, hogy mindez miként van jelen mai művészeti életben (pl. színház) és tudományban. Fontos bemutatni, hogy a görög vallás semmiben sem korlátozta a tudományos kutatást, ezért	1. Ismeretszerzés, tanulás A) Kérdések és feltevések önálló megfogalmazása Személyes érdeklődésen alapuló kérdések megfogalmazása. B) A források áttekintése és értékelése Az ismeretforrások előzetes áttekintése abból a szempontból, hogy milyen kérdésekre adhatnak választ. (Pl. <i>Melyek az ókori Athén máig fennmaradt emlékei?</i>) 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Képzeltbeli beszámoló készítése egy korabeli ember nevében. (Pl.	F: <i>rekonstrukció</i> N: <i>Homérosz, Dionüszosz, Platón, Hérodotosz</i> ÉK: változás és folyamatosság, jelentőség, okok és következmények TK: társadalom, életmód, vallás, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Ókori épületek maradványai</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		fejlődhettek gyorsan a tudományok. A történettudomány és a mítoszok különbsége Hérodotosz példáján. Gyűjtsünk példákat a görög kultúra és tudomány továbbélésére!	<i>Idegenvezetés az ókori Athénban.)</i>		
21.	17. A világhódító	Nagy Sándor élete és hadjáratának nyomon követése térkép segítségével. Össze kell gyűjteni, hogy milyen rövid és hosszú távú következményekkel járt Nagy Sándor hódítása. A hirtelen létrejött birodalom nem volt egységes, ezért darabjaira hullott. A perzsa kincsek-ből új civilizáció, a hellenisztikus világ épült ki. A keleti és nyugati kultúra összeolvadása, a görög nyelv közvetítőként való elterjedése egészen Indiáig a tudományok soha nem ismert fejlődését tette lehetővé.	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Híres emberek életútjának bemutatása különböző szöveges és képi források felhasználásával. F) Beszélgetés és vita A történelmi hősök tulajdonságainak és tetteinek értékelése. (Pl. <i>Értékeljük Nagy Sándor tetteit és történelmi jelentőségét!</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.	F: <i>makedón, falanx</i> N: <i>II. Philipposz, Nagy Sándor, Arisztotelész</i> T: <i>Nagy Sándor hódításai (Szíriától Indiáig, Perzsiától Egyiptomig)</i> ÉK: történelmi idő, ok és következmény, jelentőség TK: állam, birodalom <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>a görög emberábrázolás, portrészobrászat</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
22.	Összefoglalás	A tananyag áttekintése a megadott szempontok szerint. A tankönyv és munkafüzet feladatainak feldolgoztatása. Az atlasz térképeinek a felhasználása.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A történelmi korszakok vizsgálatához és összehasonlításához használható szempontok (pl. a politikai hatalom jellege és gyakorlásának módja, gazdasági élet, társadalmi rétegek, a mindennapi élet (kultúra, vallás) ismerete. <i>(Pl. Hasonlítsuk össze az ókori Kelet államait a görögökével!)</i> 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Képzeltetbeli beszámoló készítése egy korabeli ember nevében. D) Dramatikus játékok Történetek eljátszása különböző szempontokból. <i>(Pl. Athéni polgár voltam, vagy Harcos voltam Nagy Sándor seregében.)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Egyszerű időszalag készítése.	F: mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz N: Zeusz, Periklész, Nagy Sándor É: Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpiai játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. 5. század közepe (Athén fénykora) T: Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód, városállam, gazdaság, termelés, birodalom, demokrácia, királyság, vallás, kultúra	Felzárkóztató óra szerda délután.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			Egy korszak eseményeinek helyes sorrendbe állítása.		
23.	Ellenőrzés	A Hellász földjén című fejezetben tanultak ellenőrzése és értékelése.			
III. VÁROSTÓL A BIRODALOMIG – AZ ÓKORI RÓMA					
24.	18. Történetek Róma alapításáról és harcairól	Ismerkedés az új témával és tanulási feladatokkal. Róma földrajzi helyzetének és környezetének meghatározása és jellemzése. Róma korai történelméről szóló történetek megismerése, amely újabb lehetőség a mítosz és a valóság összehasonlítására. A köztársaság kialakulása és működése, a római társadalom.	2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. (Pl. <i>Romulus és Remus mondája – és a valóság.</i>) B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egyes történelmi szereplők döntéseinek, tetteinek megindokolása. (Pl. <i>Értékeljük Mucius Scaevola cselekedetét!</i>) 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése	F: <i>köztársaság</i> N: Romulus, <i>Remus</i> , <i>Mucius Scaevola</i> É: Kr. e. 753 T: Itáliai félsziget, Róma, <i>Tiberis</i> ÉK: történelmi forrás, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód, városállam, királyság, köztársaság <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Idegen nyelvek:</i> <i>Néhány példa a latin szavak átvételére a tanult idegen nyelvben</i>	Fejlesztő óra.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		Romulus története. Miért szűnt meg a királyság Rómában, és miért nem egy konzult választottak? Miért volt szükség a szegényekre? Miért csak köztársaság alakult ki Rómában, és nem demokrácia, mint Athénban? Miért voltak érdekeltek a hódításban a szegények?	Egy történelmi esemény vagy eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. Ismertessük a szegények kivonulását Rómából és visszatérését oda! Értékeljük a történetet!) F) Beszélgetés és vita Egy mástól eltérő vélemények és érvek megvitatása. (Pl. Jogos volt-e a rómaiak hódítása?)	<i>Természetismeret:</i> <i>A félsziget fogalma, jellegzetességei a gazdasági életben. Az Itáliai-félsziget Európa térképén.</i>	
25.	19. A pun háborúk	A pun háborúk eseményeinek megismerése. A háború okainak és következményeinek összegyűjtése: újfejlődés az első provincia megalapítása. Hannibál tetteinek és tulajdonságainak bemutatása különböző források felhasználásával. Miért törekedtek a római hadvezérek újabb hódításokra? Ismételjük át, miért örültek a	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések és feltételezések megfogalmazása rekonstrukciós képek alapján. (Pl. Miért volt kedvező a rómaiaknak a csapóhíd feltalálása és alkalmazása a tengeri ütközetekben?) 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi eseménysorozat bemutatása	F: provincia, <i>punok</i> , <i>csapóhíd</i> , <i>hadisarc</i> N: Hannibál, <i>Dido</i> , <i>Aeneas</i> , <i>Scipio</i> É: Kr.e.202 T: Karthágó, Szicília, <i>Hispania</i> , <i>Alpok</i> , <i>Zama</i> ÉK: <i>történelmi forrás</i> , ok és következmény, változás és folyamatosság TK: gazdaság, birodalom <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>Az Itáliai-félsziget Európa térképén.</i>	Felzárkóztató óra.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		szegények a hódításoknak! Miben különbözött egy provincia helyzete egy itáliai városétól? Hannibál zseniális katona volt, 16 évig nem tudták Itáliából kivenni, mégis biztos bukásra volt ítélve. Miért? Hogy lehet, hogy a rómaiak is nagy hadvezérnek nevezik Hannibált? Jogos volt-e Karthágó elpusztítása a rómaiak részéről? Vitassuk meg!	az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Miért következett egymásból a három pun háború?</i>) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell venniük az életkori sajátosságokat!</i> C) Rajzok, modellek, makettek és tárgyak készítése Rajzos illusztrációk készítése történetekhez. (Pl. <i>Hannibál útjának bemutatásához.</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Az események helyszíneinek megkeresése térképen.	<i>Vizuális kultúra: római emberábrázolás</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
26.	20. A köztársaság válsága	A lecke célja annak bemutatása, miért kellett átállni a zsoldos-hadsereg (elfogytak a paraszt-katonák a hosszú hadjáratok alatt tönkrement birtokaik miatt), és ez miért eredményezte azt, hogy a hadsereg nem az államot, hanem az egymással rivális hadvezéreket szolgálta. Vitassuk meg az alábbi kérdéseket: A hódító háborúk nyomán milyen társadalmi változások történtek? Milyen jelei voltak a köztársaság belső válságának? Mi vezetett a rabszolga-felkeléshez? Milyen veszélyre hívta fel a figyelmet?	2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egyes történelmi szereplők döntéseinek elemzése. 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Rövid szöveges leírás, beszámoló készítése rekonstrukciós képek és magyarázó ábrák alapján. 5. Történelmi gondolkodás E) Jelentőség Érvek megfogalmazása annak alátámasztására, hogy valaki vagy valami miért volt jelentős a történelemben.	F: <i>germán, gladiátor</i> N: <i>Spartacus</i> É: <i>Kr.e. 1. század</i> T: <i>Római Birodalom, Capua</i> ÉK: ok és következmény, változás és folyamatosság, jelentőség TK: birodalom, társadalmi csoportok, egyeduralkodó <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>római portrészobrászat</i>	
27.	21. Julius Caesar	A lecke lehetőséget ad az egyeduralkodó kialakulásában közrejátszó történelmi körülmények megértésére. Julius Caesar életútjának megismerése egyrészt	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Híres emberek életútjának bemutatása különböző szöveges és képi források felhasználásával. <i>(Pl. Mutassuk be Caesar</i>	N: <i>Julius Caesar, Pompeius, Kleopátra, Brutus, Octavianus</i> É: <i>Kr.e. 44. március idusa</i> T: <i>Római Birodalom</i> ÉK: ok és következmény, változás és folyamatosság,	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		alkalmas a korszak sajátosságainak a bemutatására, másrészt felhívja a figyelmet az egyes történelmi szereplők jelentőségére a történelmi változásokban. Mi volt Caesar célja, és hogyan tudta ezt elérni? Vitassuk meg, hogy jogosan vádolták-e meg Brutusék, hogy király akart lenni! Lehetőség van bemutatni a Julianus és a Gergely-naptárat.	<i>életútját a tankönyv szövege alapján!)</i> E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése az interneten elérhető forrásokból. 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Egy történet eseményeinek helyes sorrendbe állítása. D) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. <i>(Pl. Caesar hódításai.)</i> 5. Történelmi gondolkodás E) Jelentőség Érvek megfogalmazása annak alátámasztására, hogy valaki vagy valami miért volt jelentős a történelemben.	jelentőség TK: birodalom, egyeduralom <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>római portrészobrászat</i>	
28.	22. Császárok a birodalom élén	Augustus korának megismerése során a következőket kell a diákoknak megérteni. Augustus katonai diktatúrát épített ki, mint ahogy már Caesar is ezt tette. A császárkor végig katonai diktatúra volt,	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Korabeli ábrázolások felhasználása a történelmi események, korszakok és jelenségek megismeréséhez. <i>(Pl. Mit tükröz koráról az</i>	F: császár N: Augustus, Antonius, Tiberius, Caligula, Nero T: Pannónia ÉK: történelmi forrás, jelentőség TK: életmód, birodalom, egyeduralom, császárság	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
	Tábori élet a római hadseregben (Olvasmány)	eleinte több, később kevesebb köztársasági látszattal (szenátus, népgyűlés, konzulok). Nem volt jó hadvezér, mint Caesar, de jól választotta meg hadvezéreit (Agrippa, Tiberius). A tartós béke, a virágzó gazdaság édesítette meg a szabadság elvesztését. Olyan szilárd rendszert hozott létre, amelyet Caligula és Nero átokfutása sem tudott összeomlasztani. A birodalmaknak van „ideális” méretük, ha azt meghaladják (mint pl. Nagy Sándor vagy Attila birodalma), széthullanak, összeomlanak. Minden római katonai tábor egyforma mintára készült, így a katonák bárhol kiismerték magukat. A katonáskodás, mint a polgárjoghoz vezető út.	<i>Augustus-szobor képe a tankönyvben?)</i> 2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése A történelmi hősök tetteinek megbeszélése abból a szempontból, hogy milyen feladatokkal és problémákkal kellett szembenézniük, és azokat hogyan oldották meg, illetve, hogy a tetteik milyen hatással voltak a többi ember életére. A tanulságok levonása történelmi személyek tettei alapján. <i>(Miért következhetett a Római Birodalomban békés időszak Augustus hatalomra jutása után?)</i>	<i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>római portrészobrászat</i> F: légión, veterán, zsold	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		A katonáskodás lehetősége a szegény emberek számára. A katonaság szerepe a latin nyelv elterjedésében.			
29.	Ismétlés, gyakorlás	Az órán alkalom nyílik a rómaiakról eddig tanultak átismétlésére és gyakorlására is. Munkafüzeti gyakorlás, interaktív feladatok, oktatóprogramok, videók.	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből; vázlatkészítés. (Pl. <i>Készítsünk táblázatot Róma jellemzőiről: királyság, köztársaság, császárság.</i>) 3. Kommunikáció E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése az interneten elérhető forrásokból. (Pl. <i>Gyűjtsünk adatokat, képeket a Krisztus előtti Rómáról!</i>)		Felzárkóztató óra szerda délután.
30.	23. Séta a császárkori Rómában Bérházak, villák és lakóik	Róma városának, a római polgárok életének bemutatása. A rómaiak lakókörülményei szélsőségesen különböztek egymástól. A császárok, az előkelők luxuspalotákban, az egyszerű emberek	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Korabeli tárgyak, épületek, történelmi helyszínek és emlékhelyek felhasználása a történelmi események, korszakok és jelenségek megismeréséhez. (Pl.	F: vízvezeték, diadalív, Capitolium, Forum Romanum, Colosseum, Circus Maximus, Pantheon, bérház, villa, közfürdő ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, jelentőség	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
	(Olvasmány)	nyomorúságos, emeletes bérházakban laktak. A szegény emberek is kifőzdékben ettek, mert lakásaikban nem tudtak főzni. Tisztálkodni közfürdőkbe jártak ingyen. Róma híres antik emlékei.	<i>Alkossunk képet a császárkori Róma városáról a nevezetességek segítségével!)</i> 3. Kommunikáció E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése a császárkori Rómáról interneten elérhető forrásokból. (Pl. <i>Idegenvezető vagy Rómában</i>) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>	TK: társadalom, életmód, város, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Ókori épületek maradványai a római Colosseum)</i>	
31.	24. Élet a Római Birodalomban	A Római Birodalom működésének és a mindennapi élet jellemzőinek megismerése. A birodalom működtetése a városok hálózatára épült.. A városokat a provinciák központjából,	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Korabeli tárgyak, épületek, történelmi helyszínek és emlékhelyek felhasználása a történelmi események, korszakok és jelenségek megismeréséhez. (Pl.	F: diaszpóra, helytartó, barbár, romanizáció T: a Római Birodalom a császárkorban ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, életmód, város,	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		a provinciákat Rómából irányították. Ehhez a rendszerhez meglepően kevés állami hivatalnokra volt szükség, hiszen a helyi ügyekben helyi szinten döntöttek. A vízvezetékeket és az úthálózatot Róma segítségével építették ki. A provinciák lakói romanizálódtak, ami a latin nyelv és a latin által közvetített görög kultúra átvételét jelentette. Ugyanakkor a rómaiak is átvettek a meghódított népektől alapvető szokásokat, ilyen a görög kultúra, a keleti vallások és maga a kereszténység. A romani-záció kölcsönös folyamat volt.	<i>Alkossunk képet a provinciák életéről a Római Birodalomban!)</i> 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az emberek hajdani és mai életmódjának összehasonlítása saját tapasztalatok, elbeszélések, leírások és képek alapján. <i>(Pl. Hasonlítsuk össze a római polgárok életét a mai emberekével.)</i> 5. Történelmi gondolkodás B) Változás és folyamatosság Egy korszak bemutatása úgy, mint amiben a változás és a folyamatosság egyszerre megtalálható. <i>(Pl. Vessük össze a birodalom fővárosában élők életét a provinciákon élőkével!)</i>	gazdaság, termelés, birodalom, császárság, vallás	
32.	25. Római emlékek hazánk területén	A lecke célja Pannónia római örökségének bemutatása. Ez egyrészt földrajzi nevekben, másrészt épített és tárgyi	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Könnyen érthető írásos források tartalmának ismertetése; egyszerű következtetések	F: <i>amfiteátrum, borostyánkőút</i> T: Aquincum, Pannónia, Savaria ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, jelentőség TK: társadalom, társadalmi	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		emlékekben nyilvánul meg. Lehetőség esetén nagyon hasznos egy római kiállítással rendelkező múzeum felkeresése, az ott található források önálló vagy csoportmunkával történő feldolgoztatása. A Duna stratégiai szerepe a szállításban. A borostyánkőút. A víziorgona.	megfogalmazása kérdések alapján. <i>(Pannónia lakóinak élete mennyiben tért el a birodalom fővárosában élőkétől?)</i> Múzeumlátogatás. <i>(Pl. Aquincum vagy Gorsium.)</i> 2. Kritikai gondolkodás D) Történeti események és jelenségek megfigyelése Példák alapján annak bemutatása, hogy milyen szempontok és tényezők játszanak szerepet abban, hogy az emberi közösségek és népek hol települnek le tartósan. <i>(Pl. Mennyiben befolyásolta a védhetőség a birodalom berendezkedését Pannóniában?)</i>	csoportok, életmód, város, gazdaság	
33.	Oktatás az ókori Rómában (Olvasmány) Tanulói prezentációk. Ismétlés, gyakorlás.	A római gyermekkor és iskola. A görög és a római oktatás összehasonlítása; miben különbözött mindkettő a mai oktatástól? Római gyermekjátékok. Fontos hangsúlyozni, hogy a lányok is tanulhattak, akár orvosnők is lehettek	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból. Történelmi ismertető vagy magyarázó szöveg lényegének összefoglalása; kérdések megválaszolása, események bemutatása. Médiahasználat (könyvtár): információk gyűjtése megadott témákról. 2. Kritikai gondolkodás	F: íróta, íróvessző, stílus ÉK: jelentőség TK: társadalmi csoportok, életmód	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		(sok orvosnő-feliratot ismerünk). Miért adták korán férjhez a lányokat? A rómaiak életmódjáról tanultak feladatokkal történő átismétlése.	D) Történeti események és jelenségek megfigyelése és összehasonlítása. Történelmi korok és kultúrák közötti hasonlóságok és különbségek keresése.		
34.	26. A kereszténység kialakulása	A lecke bemutatja Jézus és a kereszténység kialakulásának történetét. Fontos annak a történelmi környezetnek a megismerése is, amelyben a keresztény vallás kialakult. Foglalkozni kell azzal a kérdéssel, hogy melyek voltak Jézus tanításainak legfontosabb üzenetei. Miért terjedt el az új vallás? Kiknek a körében?	2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése A történelmi hősök tetteinek megbeszélése abból a szempontból, hogy milyen feladatokkal és problémákkal kellett szembenézniük és azokat hogyan oldották meg, illetve, hogy a tetteik milyen hatással voltak a többi ember életére. <i>(Pl. Milyen nehézségek közepette születtek Jézus tanításai? Mire nevelnek bennünket?)</i>	F: Újszövetség, <i>evangélium, népszámlálás, napkeleti bölcsek, apostolok</i> N: Jézus, Mária, József, <i>Heródes, Pilátus, Keresztelő Szent János</i> T: Júdea, Betlehem, Jeruzsálem, <i>Názáret</i> ÉK: történelmi forrás, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, birodalom, vallás	Fejlesztő óra szerda délután.
35.	27. A keresztény vértanútól a keresztény császárokig	Pál apostol és Konstantin császár tevékenységének bemutatásával érzékeltetni lehet azokat a fontos változásokat, amelyek eredményeképpen a keresztény vallás	2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egyes történelmi szereplők döntéseinek, tetteinek megindokolása. <i>(Pl. Pál apostol tevékenységének az értékelése.)</i>	F: zsidóüldözés, <i>mártír, pogány, püspök, pápa</i> N: <i>Pál apostol, Péter, Nagy Konstantin</i> ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		elterjedt és megerősödött a birodalomban. Pál apostol a pogányok között terjeszti a kereszténységet, ami elindul a világvallássá válás útján. Konstantin engedélyezi, utódai államvallássá teszik a kereszténységet, és betiltják, majd üldözni kezdik a többi vallást.	C) A történelmi változások nyomon követése A változások okainak és következményeinek számbavétele és kiértékelése. <i>(Pl. Miért döntöttek a római császárok előbb a kereszténység megtéréséről, majd államvallássá tételéről?)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Egy történet eseményeinek helyes sorrendbe állítása. <i>(Például Jézus életének főbb eseményei.)</i> 5. Történelmi gondolkodás F) Történelmi kutatás Válaszok keresése arra, hogy miből fakadhatnak a bizonytalanságok a korai keresztényekre vonatkozó kérdésekre adott válaszokban. <i>(Pl. Gyűjtsük össze, milyen források állnak a rendelkezésre az adott korból?)</i>	TK: társadalmi csoportok, életmód, birodalom, császárság, vallás, vallásüldözés	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
36.	28. A Római Birodalom bukása	Annak bemutatása miként bomlott fel a Római Birodalom. A bukáshoz vezető legfontosabb okok összegyűjtése: a birodalom irányításának nehézségei (két részre osztás, a két részbirodalom ellentétes érdekei, egymás elleni harcai) és a népvándorlás népmozgalmai. Érdemes kiemelni, hogy a Római Birodalom végig befogadó volt, újabb és újabb népek váltak a provinciákban rómaivá. A germánokat azonban olyan gyorsan és olyan tömegesen fogadták be, hogy megtartották saját szokásaikat, törvényeiket, a birodalmat nem tekintették hazájuknak. Szükség volt rájuk a hadseregben, pl. a hunok ellen, de hadvezér-királyaik rendre Róma	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A változások okainak és következményeinek számbavétele és kiértékelése. <i>(Pl. Mi tette szükségessé a Római Birodalom kettéválását?)</i> 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi esemény vagy eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. <i>(Pl. Vegyük sorra a birodalom bukásának külső és belső okait!)</i> 5. Történelmi gondolkodás D) Interpretáció Annak bemutatása, hogy a források szerzőinek véleménye miként tükröződik az eseményekről és szereplőkről készített beszámolójukban. <i>(Pl. Milyen elfogultságok tükröződnek az Attiláról szóló leírásokban?)</i>	F: népvándorlás, <i>vándálok</i> N: Attila, <i>Romulus Augustulus</i> É: Kr. u. 476 T: <i>Konstantinápoly</i> ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény TK: társadalmi csoportok, város, birodalom	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		ellen fordultak, míg végül egyszerűen letették a trónról Róma utolsó császárát. Az Attiláról olvasható leírások kapcsán érdemes beszélni a történelmi forrásokban gyakran előforduló elfogultságokról.			
37.	29. Birodalmak az ókorban	A diákok eddigre már több ókori birodalom történetét is megismerhették. Erre támaszkodva hasznos összegyűjteni általánosítható ismereteket és következtetéseket a birodalmakról. Például, hogy a birodalmak több ország egyesítésével jönnek létre. Vannak lassan kialakuló és sokáig fennálló birodalmak (pl. a Római Birodalom), és vannak gyorsan létrejövő, de hamar összeomló birodalmak is (Nagy Sándor birodalma, Hun Birodalom). A	1. Ismeretszerzés, tanulás F) A történelmi kulcsfogalmak ismerete és alkalmazása A történelmi fogalmak helyes használata. <i>(Pl. A tankönyvi szöveg alapján mit nevezhetünk birodalomnak?)</i> 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Különböző korokban és földrajzi területeken lejátszódó történelmi változások összehasonlítása. <i>(Pl. Mi okozta a birodalmak hosszú fennállását vagy gyors bukását?)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok	ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség TK: birodalom	Felzárkóztató óra szerdán.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		birodalmak fennmaradásában fontos szerepet játszik a területek közötti szervezett kommunikáció, az utak építése. A belső meggyengülés lehetővé teszi új hódítók számára a birodalom megdöntését.	Események helyes sorrendbe állítása. <i>(Pl. a Római Birodalom tanult fő történései.)</i> Példák gyűjtése és összehasonlítása a múlt eseményeinek korszakolására (pl. a birodalmak felemelkedésének kora). <i>(Pl. Államformák Rómában, a birodalom létrejöttének szakaszai stb.)</i> Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!		

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
38.	Összefoglalás	A tananyag áttekintése a megadott szempontok szerint. A munkafüzet és a tankönyv feladatainak feldolgoztatása. Az atlasz térképeinek a felhasználása.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A történelmi korszakok vizsgálatához és összehasonlításához használható szempontok (pl. a politikai hatalom jellege és gyakorlásának módja, gazdasági élet, társadalmi rétegek, mindennapi élet, kultúra, vallás) ismerete és használata. <i>(Pl. Milyen változásokat hoztak a római hódítások a városállamtól a birodalomig.)</i> 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy hallott vagy olvasott történetek elbeszélése és bemutatása. Történetek, események elbeszélése valamelyik szereplő szemszögéből. 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Egyszerű időszalag készítése Róma történetének főbb eseményeiről.	F: légio, rabszolga, provincia, jeruzsálemi szentély, Újszövetség, diaszpóra, népvándorlás N: Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila É: Kr. e. 753 (Róma alapítása), Kr. u. 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása, az ókor vége) T: Itáliai félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannonia, Aquincum, Judea, Betlehem, Jeruzsálem ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, jelentőség TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, gazdaság, termelés, állam, birodalom, egyeduralom, királyság, köztársaság, császárság, vallás, vallásüldözés	Felzárkóztató óra szerdán.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			Események helyes sorrendbe állítása. (Pl. királyság – köztársaság – császárság bontásban táblázat készítése.) B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése.		
39.	Ellenőrzés	A Várostól a birodalomig – Az ókori Róma című fejezetben tanultak ellenőrzése és értékelése.			
IV. A KÖZÉPKOR EZER ÉVE					
40.	30. Európa a középkor kezdetén	Ismerkedés az új témával és tanulási feladatokkal a fejezet elején található kép és információ segítségével. A Nyugatrómai Birodalom bukása az ókor végét és a középkor kezdetét jelöli. Ismételjük át az eddig tanult nagy történelmi korszakokat és korszakhatárokat! Konstantinápoly a „második Róma”, a bizánci császár pedig az ókori római császárok	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A fejlődő és a válságos periódusok megkülönböztetése egymástól; a fejlődésben és a válságban közrejátszó okok és tényezők azonosítása; ezek ok-okozati összefüggésbe állítása. (Pl. Tekintsük át a Római birodalom kialakulásának, kiteljesedésének és hanyatlásának szakaszait a Nyugatrómai Birodalom bukásáig!)	F: középkor, eretnek, vallási intolerancia, frankok , Hagia Sophia, zsinat N: Justinianus T: Bizánci Császárság ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalmi csoportok, életmód, császárság, birodalom, vallás, politika, város, kultúra	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		örököse, emiatt a középkorban a bizánci császárok tekintélyben mindig a többi uralkodó felett álltak.	4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Történelmi változások azonosítása és bemutatása térképek segítségével. (Pl. <i>Barbár királyságok a Nyugatrómai Birodalom területén, a tankönyvi térkép alapján.</i>)		
41.	31. A frankok királya császár lesz	A lecke segítségével magyarázatot kerestethetünk arra, miként válhatott egy frank (germán) uralkodó, Nagy Károly császárrá. Sikeres hadjárataival birodalmat hozott létre és elterjesztette a keresztény hitet a még pogány törzsek között, továbbá a pápának is a legfontosabb szövetségesévé vált. A frank államszervezet felépítésének megismerése segíti majd Szent István államalapításának könnyebb megértését is (grófságok-vármegyék,	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések megfogalmazása magyarázó ábrák alapján (pl. a <i>hűbéri lánc megértéséhez.</i>) F) A történelmi kulcsfogalmak ismerete és alkalmazása A történelmi fogalmak helyes használata. (Pl. <i>Kiket nevezünk hűbérúrnak és hűbéresnek?</i>) 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Egy korszakon belül lezajlott változások bemutatása különböző szempontok szerint (politikai, gazdasági,	F: hűbérúr, hűbéres, <i>hűbéri lánc, hűbéreskü, grófság, gróf</i> N: Nagy Károly É: Kr.u. 800 T: Frank Birodalom, <i>Aachen. Francia Királyság</i> , Német-római Császárság ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalmi csoportok, életmód, politika, államforma, birodalom, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>Középkori témájú mesék, mondák királyokról, lovagokról, földesurakról</i>	Fejlesztő foglalkozás szerdán.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		grófok-ispánok, püspökségek alapítása). A hűbéri lánc fogalma megtanítja a középkori társadalom hierarchikus felépítését, és megérteti működésének mozgatórugóit, valamint hangsúlyozza a föld fontosságát a középkori világban. A lecke tárgyalja, hogyan alakultak ki a mai Nyugat-Európa két legfontosabb államának (Németországnak és Franciaországnak) középkori előzményei.	társadalmi, kulturális; helyi, regionális, globális; gyors, lassú, rövid távú, hosszú távú). <i>(Pl. Királyságok és császárságok változásai.)</i> 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. <i>(Pl. A Frank Birodalom kialakulása és felbomlása: Francia Királyság és Német-római Császárság.)</i> 5. Történelmi gondolkodás C) Források A forrás vizsgálata, hogy a tartalmában miként játszik szerepet a keletkezésének időpontja. <i>(Pl. Egy hűbéri adománylevél.)</i>		
42.	Ismétlés, gyakorlás	Európa jelentős mértékben átalakult a Nyugatrómai Birodalom bukását követő évszázadokban. Érdeemes a diákokkal ezeket a változásokat minél több szempontból azonosítani és rögzíteni (pl. gazdasági, társadalmi,	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A változások okainak és következményeinek számbavétele és kiértékelése. <i>(Pl. Hogyan alakul át Európa nyugati része Róma bukása után? Értékeljük ezeket!)</i>	N: <i>Justinianus</i> , Nagy Károly ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalmi csoportok, életmód, politika, államforma, birodalom, kultúra	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		kulturális változások.). A politikai változásokat a különböző korok térképeinek összehasonlításával is nyomatékosítsuk. Kihasználhatjuk ezt az órát Justiniánus és Nagy Károly alakjának még jobb megismerésére és a két történelmi személy uralkodásának összehasonlítására is.	Egyes történelmi változások jelentőségének megítélése. 5. Történelmi gondolkodás E) Jelentőség Események és személyek jelentőségének bemutatása aszerint, hogy a hatásuk rövid távon vagy hosszú távon volt-e jelentős.		
43.	32. A keresztény egyház a középkori Európában A román és gótikus stílus (Olvasmány)	Ahogy a középkori társadalom, úgy a keresztény egyház is hierarchikusan épült fel. A középkor hiedelemvilágának alapjait nemcsak a bibliai történetek jelentették, hanem fontosak voltak a szentekről szóló mesés történetek, a legendák is. Beszéljük meg, hogy milyen valóságos és milyen kitalált elemei vannak a legendáknak! Mit nevezünk ereklyének? Melyek Európa és Magyarország	1. Ismeretszerzés, tanulás F) A történelmi kulcsfogalmak ismerete és alkalmazása A történelmi kulcsfogalmakkal kapcsolatban tanultak folyamatos felhasználása és bővítése. <i>(Pl. A keresztény vallás jellemzői: szentek, ereklyék, legendák.)</i> 3. Kommunikáció E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése <i>(pl. a keresztény vallásról)</i> az interneten elérhető forrásokból. 5. Történelmi gondolkodás C) Források	F: pápa, szerzetes, kolostor, kódex, <i>plébános, szerzetesrend, bencés rend, regula, apáca, szent, ereklye, amulett, glória, legenda</i> N: Szent Benedek ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalmi csoportok, életmód, állam, vallás, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>A középkori építészet, a román és a gótikus stílus jellemzői;</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		legfontosabb, nagy tiszteletben tartott ereklyéi?	A forrás vizsgálata, hogy annak tartalmát miként befolyásolhatja a szerző véleménye. (Pl. A kódexmásolók miért hagyhatták ki Tacitus történeti munkájából a Jézus koráról szóló részt?)	középkori freskók, táblaképek, üvegablakok és oltárszobrok.	
44.	33. Az iszlám: új vallás és birodalom születik	Eddig két egyistenhívő vallásról tanultak a gyerekek (zsidóság és kereszténység). A lecke a legfiatalabb monoteista világvallást, az iszlámot mutatja be, amelyet Mohamed próféta hozott létre. Ez egy hatalmas birodalom szellemi alapjává vált. A muszlimok hite mellett a kultúrájukról is leírást ad a lecke. Különösen nagy jelentőséggel bírnak az európai kultúrtörténet nézőpontjából a valójában indiai eredetű, ám Európába iszlám közvetítéssel eljutó „arab számok”, valamint a muszlim szerzők által lefordított és az utókorra	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése Az információk csoportosítása az esemény, tevékenység vagy jelenség típusa szerint: társadalmi, politikai, gazdasági, tudományos, kulturális, vallási. (Pl. Foglaljuk össze az iszlám vallás jellemzőit!) 2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egy társadalmi, vallási reformer (Mohamed) életének megismerése és bemutatása abból a szempontból, hogy mit és miért akart megreformálni, mennyire sikerült a reformjait megvalósítani. F) Történelmi problémák felismerése és elemzése	F: iszlám, Korán, kalifa, legenda, mecset, minaret, muszlim,, Kába-kő N: Mohamed, Gábrriel arkangyal, Allah É: 622 (Mohamed „futása”) T: Mekka, Arab Birodalom ÉK: változás és folyamatosság, jelentőség TK: társadalom, életmód, város, vallás, birodalom, kultúra Kapcsolódási pontok: Matematika: Az „arab” számok eredete.	Fejlesztő foglalkozás szerdán.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		hagyományozott ókori görög munkák.	Példák alapján annak bemutatása, hogy az egyes népek kultúrája miként hatott másokéra. (Pl. <i>Hogyan szolgálta az iszlám terjedését az Arab Birodalom létrejötte?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Történelmi változások (pl. <i>az iszlám szent helyei és/vagy az Arab Birodalom kialakulása</i>) azonosítása és bemutatása térképek segítségével.		
45.	31. Az iszlám: új vallás és birodalom születik Médiahasználat, önálló információgyűjtés. Gyakorlás, ismétlés.	Mohamed és az iszlám vallás – az előző órához kapcsolódóan lehetőség van az ismeretek bővítésére, vagy gyakorlásra. Milyen mitikus és milyen valós elemek vannak Mohamed próféta történetében? Milyen indítatásból alapított új vallást? Emeljük ki a lecke feldolgozása közben a hasonlóságokat és a különbségeket is a	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Médiahasználat (könyvtár, internet, sajtó): információk gyűjtése megadott témákról. (Pl. <i>Az arab kultúra öröksége.</i>) 5. Történelmi gondolkodás E) Jelentőség Események és személyek (pl. <i>Mohamed</i>) jelentőségének bemutatása aszerint, hogy a hatásuk rövid távon vagy hosszú távon volt-e jelentős.		

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		keresztény és az iszlám vallás között!			
46.	34. Földesurak és jobbágyok	A középkor két legfontosabb társadalmi rétegének, a jobbágyságnak és a nemességnek, valamint a középkori társadalom hierarchiára épülő világának bemutatása. Hasonlítsuk össze a két társadalmi réteget!	1. Ismeretszerzés, tanulás B) A források áttekintése és értékelése Az ismeretforrások előzetes áttekintése abból a szempontból, hogy milyen kérdésekre adhatnak választ. <i>(Pl. Az uradalom részei: képelemzés.)</i> 2. Kritikai gondolkodás D) Történeti események és jelenségek megfigyelése és összehasonlítása Egymástól jelentős mértékben eltérő életmódot folytató közösségek életét bemutató képek összehasonlítása. <i>(Pl. A földesúr és a jobbágy helyzetének és életének különbségei.)</i>	F: uradalom, vár, jobbágy,robot,majorság,járvány, <i>földesúr. falu, lovagi torna, pallosjog</i> ÉK: változás és folyamatosság, ok és következmény, történelmi forrás TK: társadalmi csoportok, életmód, falu, gazdaság	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
47.	35. A lovagok világa Középkori ostromgépek (Olvasmány)	A lecke a középkori nemesek életét mutatja be gyermekkoruktól egészen felnőtté válásukig. A nemesifjak lovaggá válása mellett a nemeslányok neveltetésével és a várakkal, mint lakóhelyekkel is foglalkozik a lecke. Össze lehet hasonlítani egy mai fiatal, valamint egy középkori nemes gyermek neveltetését és mindennapjait. Ugyanígy érdekes lehet egy vár és egy mai otthon összevetése is. A lecke tárgyalja a középkor legnagyobb hadi vállalkozásait, a keresztes hadjáratokat, amelyek elsősorban kulturális haszonnal jártak Európa számára.	2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése A történelmi hősök tulajdonságainak és tetteinek megbeszélése abból a szempontból, hogy milyen feladatokkal és problémákkal kellett szembenézniük, és azokat hogyan oldották meg, illetve, hogy a tetteik milyen hatással voltak a többi ember életére. <i>(Pl. Mi volt a keresztes hadjáratok meghirdetett és valódi oka, célja?)</i> 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Képzeletbeli beszámoló készítése egy korabeli ember nevében. <i>(pl. egy várostromról).</i>	F: lovag, <i>apród</i>, keresztes hadjárat T: Jeruzsálem ÉK: történelmi idő, ok és következmény, <i>történelmi forrás</i> TK: társadalmi csoportok, életmód, politika, vallás <i>Testnevelés és sport: Érdekességek a testedzés történetéből – a lovagi játékok.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
48.	Ismétlés, gyakorlás	Szánjunk időt átismételni az eddig tanult fogalmakat, összefüggéseket. Vessük össze a középkori jobbágy és földesúr életmódját, ismételjük át az uradalom részeit, a középkori keresztény egyházat, és a lovagok világát. Végezzünk (interaktív) gyakorló feladatokat, oktatóprogramokat, nézzünk videókat, filmrészleteket a témakörhöz kapcsolódóan.	1. Ismeretszerzés, tanulás F) A történelmi kulcsfogalmak ismerete és alkalmazása A történelmi kulcsfogalmakkal kapcsolatban tanultak folyamatos felhasználása és bővítése. <i>(Pl. a középkori társadalom felépítése. A társadalmi csoportok életmódjának a jellemzése.)</i> 3. Kommunikáció E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése az interneten elérhető forrásokból <i>(pl. a lovagok életéről)</i> .		
49.	36. A városi levegő szabaddá tesz	Újra egy olyan téma megismeréséről van szó, amely jól érzékelhetővé teszi a gazdasági, társadalmi és életmódbeli változásokat a diákok számára. A virágzó középkorban megnőtt mind a városok, mind a polgárok, vagyis a teljes jogú városlakók száma Európában. A polgári lét sok kiváltsággal járt együtt:	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Az emberek hajdani és mai életmódjának összehasonlítása saját tapasztalatok, leírások és képek alapján. <i>(Pl. a városok lakónak élete az ókorban és a középkorban.)</i> Egy korszakon belül lezajlott változások bemutatása különböző szempontok szerint	F: középkori város, távolsági kereskedelem, céh, <i>polgár, vásártartási jog, katedrális, mester, inas, legény</i> ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény TK: társadalom, életmód, város, gazdaság, kereskedelem, piac, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		a városlakók életét nem keserítette a földesúr, mert csak a király állt fölöttük, egy összegben adóztak, és megválaszthatták még a saját vezetőiket is. Miért akartak vajon a jobbágyság a városokba szökni? Miben volt más egy jobbágyság és egy polgár élete? Kik dolgoztak a céhekben? Milyen tevékenységet végeztek?	(politikai, gazdasági, társadalmi; helyi, regionális; gyors, lassú). (Pl. a városok fejlődése a középkor korai szakaszától a virágzó középkorig.) 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Képzeltbeli beszámoló készítése (pl. a középkori városi életéről) egy korabeli ember nevében. 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. (Pl. Városok a középkori Európában.)	Idegen nyelvek: A híresebb középkori városok nevének helyes kiejtése a tanult nyelven.	
50.	37. Városok az évszázadok sodrában	Hasonlóan a birodalmakhoz érdemes a városokról eddig tanultakat is egy külön órán feleleveníteni, valamint az ókori és a középkori városokat összehasonlítani. Így érzékelhetővé válnak a különbségek kívül a hasonlóságok is. Mindezek pedig	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Grafikonok, diagramok használata: statisztikai adatok kikeresése, összehasonlítása és értelmezése. (Pl. Mennyivel nőtt a városi lakosság aránya napjainkban a Római Birodalom időszakához képest.)	F: város ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény TK: társadalom, életmód, város, gazdaság	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		összevethetők a mai állapotokkal is. A város nem egy nagyra nőtt falu. A városnak központi, irányító szerepe van, fontos intézmények (kórház, egyetem) városokban működnek. Ipari és közlekedési, valamint politikai központ. A körgrafikonok elemzése. A jövő valószínűsége.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A változások okainak és következményeinek számbavétele és kiértékelése. <i>(Melyek a városok és a városlakók száma növekedésének az okai?)</i> Egyes történelmi változások jelentőségének megítélése. F) Történelmi problémák felismerése és elemzése A városok kialakulásában közrejátszó okok és a városok fejlődéséből fakadó következmények összegyűjtése.		
51.	38. Az újjászülető Európa	A lecke témája jó lehetőséget ad arra, hogy a tanulók tapasztalatok szerezzenek arról, hogy a művészetben és a tudományban lezajló változások hogyan függenek össze a gazdasági és társadalmi változásokkal. A reneszánsz, vagyis az ókor emberközpontú gondolkodásmódjának	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése A történelmi események, korszakok bemutatása többféle szempontból és különböző jellegű források alapján. <i>(Pl. Változások a középkor végén: a humanizmus és a reneszánsz jellemzői a tankönyvi szöveg és a tankönyvben látható</i>	F: könyvnyomtatás, <i>egyetem, hét szabad művészet, reneszánsz, humanizmus</i> N: Gutenberg, <i>Leonardo da Vinci, Michelangelo</i> É: 15. század (könyvnyomtatás) ÉK: történelmi idő, <i>történelmi forrás</i> TK: társadalmi csoportok, életmód, kultúra	Felzárkóztató óra szerdán.

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		újjászületését és tündöklését elhozó korszak lezárta a középkor ezer évét. Az egyetemek megjelenését, valamint a humanista eszmeiség újrafelfedezését betetőzte a könyvnyomtatás forradalma. Miben tért el a középkori és a reneszánsz világkép egymástól? Miért volt Gutenbergé a középkor legfontosabb találmánya? Hasonlítsunk össze egy szerzetesek által készített kódexet egy nyomtatott könyvvel!	<i>képzőművészeti alkotások alapján)</i> 3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi korszak bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Mi az összefüggés az ókori görög-római és a reneszánsz művészet között?</i>) F) Beszélgetés és vita Egymástól eltérő vélemények és érvek megvitatása. (Pl. <i>kódex vagy nyomtatott könyv, esetleg nyomtatott könyv vagy elektronikus?</i>) 5. Történelmi gondolkodás A) Okok és következmények A szükséges előfeltételek és a közvetlen kiváltó okok azonosítása és vizsgálata. (Pl. <i>Miért lett a könyvnyomtatás a középkor legfontosabb találmánya?</i>)	<i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Reneszánsz paloták.</i> <i>A reneszánsz nagy mesterei.</i> <i>Ének-zene:</i> <i>a reneszánsz zene</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
52.	Tanulói prezentációk	Választott középkori témák alapján, lehetőség nyílik tanulói prezentációk bemutatására, az ismeretek további bővítésére. Nyilvános fellépés, előadásban szerzett tapasztalat. A munka végeztével a diákok értékelhetik egymás munkáját.	3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Beszámoló, kiselőadás készítése adott történelmi témáról. <i>(Pl. a falvak, városok élete, a jobbágyok, földesurak, lovagok világa, az egyház és művészetek stb.)</i>		
53.	Összefoglalás	A tananyag áttekintése a tankönyvi feladatokban megadott szempontok szerint. A munkafüzet feladatainak feldolgoztatása. Az atlasz térképeinek a felhasználása.	1. Ismeretszerzés, tanulás E) Az információk rendszerezése és értelmezése A középkori birodalmakról <i>(pl. Bizánci, Frank, Arab, Német-római)</i> tanultak rendszerezése és összehasonlítása különböző szempontok szerint. 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A történelmi korszakok vizsgálatához és összehasonlításához használható szempontok <i>(pl. a politikai hatalom jellege és gyakorlásának módja, gazdasági élet, társadalmi</i>	F: középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, vallási intolerancia, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás N: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg É: 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár), 15. század (könyvnyomtatás) T: Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			rétegek, mindennapi élet, kultúra, vallás) ismerete és használata. <i>(Pl. a középkori társadalom jellemzői, a társadalmi csoportok mindennapi élete.)</i> 3. Kommunikáció D) Dramatikus játékok Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból. <i>(Pl. egy lovagi avatás szertartásának eljátszása.)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Egyszerű időszalag készítése. Események csoportosítása korszakok szerint. <i>Pl. korai, virágzó és hanyatló szakasz.)</i>	ÉK: történelmi idő, változás és folyamatosság, ok és következmény, <i>történelmi forrás</i> TK: társadalom, társadalmi csoportok, életmód, város, falu, gazdaság, kereskedelem, piac, politika, állam, birodalom, vallás, kultúra	
54.	Ellenőrzés	A középkor ezer éve című fejezetben tanultak ellenőrzése és értékelése.			
V. ÁRPÁD NÉPE					

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
55.	Hunor s Magyar, két dalia	Ismerkedés az új témával és tanulási feladatokkal a fejezet elején található kép és információ segítségével. A korábban tanultakat alkalmazva az ősi Hunor és Magyar monda megbeszélése abból a szempontból, hogy mennyire tekinthető hiteles forrásnak. Tudatosítani kell azt is, hogy a magyarok eredetére vonatkozóan nagyon bizonytalanok a tudományos feltételezések és a következtetések is. Ennek legfőbb oka, hogy a nyelvtörténeti, a régészeti és az embertani kutatások eredményei nincsenek összhangban egymással. A magyar nyelv finnugor nyelvcsaládhoz való tartozása sem teszi egyértelműen bizonyítottá a finnugor népekkel való rokonságot.	1. Ismeretszerzés, tanulás B) A források áttekintése és értékelése Az ismeretforrások előzetes áttekintése abból a szempontból, hogy milyen kérdésekre adhatnak választ. <i>(Pl. Mennyiben tekinthető hitelesnek a Hunorról és Magyarról szóló ősi monda?)</i> 2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A tények, bizonyítékok megkülönböztetése a feltételezésektől és véleményektől. <i>(Pl. Annak tudatosítása, hogy a magyarok eredetére vonatkozó tudományos feltételezések bizonytalanok.)</i> 3. Kommunikáció E) IKT-használat Információk és adatok gyűjtése az interneten elérhető forrásokból. <i>(Pl. a finnugor népekről.)</i> F) Beszélgetés és vita Egymástól eltérő vélemények és érvek	F: hun, finnugor, <i>nyelvrokonság</i> N: Attila É: 2500-3000 évvel ezelőtt ÉK: történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: társadalom, életmód <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>A hun-magyar mondakör.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			megvitatása. (Pl. Kikre hasonlítanak a magyarok?) 5. Történelmi gondolkodás A) Okok és következmények A szükséges előfeltételek és a közvetlen kiváltó okok azonosítása és vizsgálata. (Pl. a nyelvtörténeti, régészeti és embertani kutatások ellentmondásairól.)		
56.	Táltos, életfa, turulmadár (Olvasmány)	Az olvasmány segítségével a diákok érdekes felfedezéseket tehetnek arról, hogy az általuk ismert népmesei elemeknek (pl. táltos, életfa) mi az eredete. Korábban is láttak már példát arra, hogy a sírokban talál leletek miként függték össze az adott nép vallásával és hiedelemvilágával.	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból. Következtetések és magyarázatok megfogalmazása az olvasottak alapján. (Pl. Mi az eredete az ismert népmesei elemeknek - táltos, életfa, stb.?) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell vennünk az életkori sajátosságokat!</i>	F: táltos, életfa, turulmadár N: Árpád, Emese ÉK: történelmi forrás TK: életmód, vallás, kultúra	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
57.	40. A puszták vándorai	Térben és időben nyomon követni hogyan jutottak el a magyarok az őshazától a Kárpát-medencéig. Annak tudatosítása, hogy a sztyeppen élő népekre a nomád és félnomád életmód volt a jellemző, mert a legeltető állattartás felelt meg legjobban a földrajzi környezet feltételeinek. Annak a folyamatnak a megértése, ahogy a nagycsaládok nemzetségekké, a nemzetségek törzsekké szerveződnek. A magyar törzsszövetség kialakulásának megismerése: okai, jelentősége, emléke.	2. Kritikai gondolkodás E) A földrajzi tényezők szerepének felismerése az emberek életében Példák gyűjtése és bemutatása arról, hogy a földrajzi környezet milyen jelentős hatással volt az ott élő emberek életére. (Pl. <i>Milyen életmód felelt meg a sztyeppén élő népeknek?</i>) F) Történelmi problémák felismerése és elemzése Annak bemutatása, hogy az egyes népek kultúrája miként hatott másokéra; ennek a jelenségnek az értelmezése az emberi kultúra fejlődése szempontjából. (Pl. <i>Mit tanultak őseink a bolgár-török népektől?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Események, információk bemutatása térkép vagy térképvázlat segítségével. (Pl. <i>Őseink vándorlásának főbb állomásai.</i>)	F: félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, <i>őshaza, jurta, nemez, hét magyar törzs, vérszerződés, visszacsapó íj</i> N: Álmos, Anonymus, Emese É: 9. század (Etelköz) T: <i>őshaza</i> , Urál, <i>Levédia</i> , Etelköz ÉK: történelmi forrás, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont TK: társadalom, felemelkedés, életmód, termelés <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Festmények, szobrok és filmek a magyar mondavilágról, a vérszerződésről.</i> <i>Népvándorlás kori tárgyak.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
58.	41. A mindennapi élet szinterei	A lecke középpontjában a honfoglaló magyarok jurtája áll. Miért volt ideális a jurta építőanyaga, a nemez? Hogyan osztották fel lakóhelyük belsejét őseink? A jurta melyik oldalán tárolták a fegyvereket, a házi isteneket vagy az edényeket, és miért? Mi lehetett a tűz szerepe?	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések és feltételezések megfogalmazása az olvasottak és a magyarázó ábrák alapján. (Pl. <i>Hogyan osztották fel lakóhelyük, a jurta belsejét őseink? Miért?</i>)	F: <i>jurta, családfe</i> ÉK: változás és folyamatosság, tény és bizonyíték TK: társadalom, életmód	
59.	42. A honfoglalás	A honfoglalás eseményeinek és körülményeinek megismerése, térképen való követése. A valóság összevetése a <i>Képes krónikában</i> megőrzött történetekkel. Miért hívta be Szvatopluk a magyarokat? Miért kényszerültek a magyarok átkelni a Kárpátokon? Miben hasonlít az Őrség és a székelyek szerepe? Mit bizonyít a magyar törzsnevek	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Mit bizonyít a magyar törzsnevek elhelyezkedése a mai Magyarországon területén?</i>) Történetek, események elbeszélése valamelyik szereplő szemszögéből. (Pl. <i>A fehér ló mondája Szvatopluk és Árpád szemszögéből.</i>)	F: fejedelem, honfoglalás, <i>Képes krónika, gyepű, besenyő, székely</i> N: <i>Szvatopluk</i> É: 895–900 (a honfoglalás) T: Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, <i>Alföld, Őrség</i> ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: társadalmi csoport, felemelkedés, életmód, politika <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Természetismeret:</i> <i>A Kárpát-medence tájegységei, gazdaságföldrajzi jellegzetességeik.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		elhelyezkedése a mai Magyarország területén?		<i>Vizuális kultúra: Festmények, szobrok és filmek a honfoglalásról. Mozgóképkultúra és médiaismeret: Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Koltay Gábor: Honfoglalás)</i>	
60.	Az ősi magyar harcmodor (Olvasmány) Ismétlés, gyakorlás.	Az olvasmány révén a diákok segítséget kapnak annak megértéséhez, hogyan érhettek el jelentős hadi sikereket a kalandozó magyarok. Az olvasmány a kérdés megválaszolása mellett ábrákon is szemlélteti őseink harcmodorát, továbbá megismerkedhetünk a honfoglalók fegyverzetével is. Érdemes gyakoroltatni, hogy a diákok a magyarózó rajzok segítségével mutassák be azt, amit megtudtak a magyarok taktikájáról. Össze lehet hasonlítani a szöveg feldolgozása során a magyar harcost a nyugat-európai lovaggal.	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Történelmi ismertető vagy magyarózó szöveg lényegének összefoglalása; kérdések megválaszolása, események bemutatása e szöveg segítségével. (Pl. Minek köszönheték sikereiket a honfoglaló magyarok?) Következtetések és feltételezések megfogalmazása rekonstrukciós képek és magyarózó ábrák alapján. (Pl. a magyarok könnyűlovas hadrendjének összehasonlítása a nyugat-európai nehézlovasságéval)	F: visszacsapó íj, szablya, kopja, fokos, kengyel ÉK: történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: társadalmi csoportok, életmód, politika	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		<i>A magyarok vándorlásának az áttekintése a történelmi atlasz segítségével. Történetek, mondák felidézése az egyes állomásoknál.</i>			
61.	43. Amikor a magyarok nyilait rettegte Európa	A lecke révén a diákok megismerik a kalandozó hadjáratok okait és eseményeit. A három irányba (Itália, Nyugat-Európa, Bizánci Császárság) meginduló kalandozó hadjáratokat a zsákmányszerzés motiválta és a fejedelmek katonai kísérete igényelte. Összesen negyvenhét hadjáratról tudunk. Az évtizedek múlásával azonban kiismerték a magyarok harcmodorát, és az augsburgi csatában jelentős vereséget mértek öseinkre. Milyen mondákat ismerünk a kalandozások korából?	1. Ismeretszerzés, tanulás D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Történelmi ismertető vagy magyarázó szöveg lényegének összefoglalása; kérdések megválaszolása, események bemutatása e szöveg segítségével. <i>(Pl. Mik voltak a kalandozások okai?)</i> 2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése A fejlődő és a válságos periódusok megkülönböztetése egymástól; a fejlődésben és a válságban közrejátszó okok és tényezők azonosítása; ezek ok-okozati összefüggésbe állítása. <i>(Pl. Mi okozta a kalandozó hadjáratok végső kudarcát?)</i> 3. Kommunikáció	F: kalandozás, portya, <i>Lehel kürtje</i> N: Géza fejedelem, <i>Bulcsú, Lehel, Gizella, Vajk, I.Ottó</i> É: 955, 973 T: <i>Augsburg</i> ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: társadalom, életmód, politika, vallás	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		Fontos annak megértése is, hogy mekkora jelentősége volt annak, hogy Géza fejedelem kiegészített az európai uralkodókkal, és felvette a kereszténységet. Miért volt szükséges a magyarság számára, hogy Géza fejedelem változtasson az addigi politikán?	A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Miért volt szükséges a magyarság számára, hogy Géza fejedelem változtasson az addigi politikán?</i>) 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok A történelmi térképekről leolvasható információk azonosítása és értelmezése. (Pl. <i>a magyarok kalandozásainak fő irányai.</i>) <i>Ismeretszerző feladatokkal arra ösztönözzük a tanulókat, hogy az órán tanultakat önálló megismerés útján, források révén kiegészítik vagy újabb szempontok szerint rendezik. Figyelembe kell venniük az életkori sajátosságokat!</i>		

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
62.	44. István a mi urunk! A történelmi rekonstrukciós képek készítése (Olvasmány)	A lecke célja, hogy a diákok minél több ismeretet szerezzenek arról, hogy Szent István király miért volt a magyar történelem egyik legjelentősebb alakja. Vitassuk meg Szent István és Koppány nézőpontjából is az ország korabeli helyzetét! Milyen érveket sorakoztathatunk fel a pogányok és milyeneket a keresztények igaza mellett? Kövessük végig, melyek voltak azok a Szent István azon tettei és intézkedései, amelyek megerősítették a királyi hatalmat és magyarság helyzetét Európában! Hasonlíttassuk össze Nagy Károly grófságait az István által megszervezett vármegyékkel!	2. Kritikai gondolkodás B) Emberi magatartások és döntések megfigyelése Egy társadalmi vagy politikai reformer életének megismerése és bemutatása abból a szempontból, hogy mit és miért akart megreformálni, mennyire sikerült a reformjait megvalósítani. <i>(Pl. Miért volt Szent István a magyar történelem egyik legjelentősebb alakja?)</i> 3. Kommunikáció F) Beszélgetés és vita Egymástól eltérő tartalmú történelmi interpretációk megvitatása: nézőpontok, felhasznált források, érvek és ellenérvek stb. <i>(Pl. Vitassuk meg Szent István és Koppány nézőpontjából is az ország korabeli helyzetét!)</i> 4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Információ leolvasása történelmi térképekről. <i>(Pl. a magyar egyházmegyéek szervezése.)</i>	F: Szent Korona, vármegye, tized, ispán, <i>érsekség, püspökség, Intelmek könyve</i> N: Szent István, Gellért püspök, <i>Koppány, Imre herceg, Vászoly, Orseolo Péter</i> É: 997–(1000)–1038 T: Esztergom, (Székes)fehérvár ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, történelmi nézőpont TK: társadalom, életmód, politika, állam, királyság, államszervezet, törvény, adó, vallás, vallásüldözés <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>Festmények, szobrok és filmek a magyar államalapításról.</i> <i>Mozgóképkultúra és médiaismeret:</i> <i>Részletek népszerű játékfilmekből (pl. Koltay Gábor: István, a király).</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
63.	45. Küzdelmek a magyar királyság megszilárdításáért	A lecke egyik célja Szent László király rendeleteinek és tetteinek a bemutatása. Ő volt az első uralkodónk, aki igazán méltónak bizonyult Szent István trónjára. A kettejük közötti kontinuitást mi sem szemléltethetné jobban, mint a tény, hogy 1083-ban László uralma alatt avatták szentté István királyt. Egy külső támadásoktól, pogánylázadásoktól, trónharcoktól feldúlt országot vett át a lovagkirály, és szűk két évtizedes uralma alatt rendet teremtett benne. Fellépett az útonállókkal és a földjükről elkóborolt parasztokat szemben is. . Az óra másik célja Könyves Kálmán uralmának bemutatása. <i>Hasonlítsuk össze László és Kálmán törvényeit és uralkodásukat!</i> A	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Szöveges és képes történelmi források felhasználása a történelmi események megismeréséhez. <i>(Pl. Kutassunk fel mondákat Szent László királyunkkal kapcsolatban! Tanulmányozzuk a Képes Krónika egyes vonatkozó ábrázolásait!)</i> 2. Kritikai gondolkodás A) A források kritikus kezelése A források kritikai értékelése különböző szempontokból: megközelítésmód, elfogultság, pontosság és megbízhatóság. <i>(Pl. Miért elfogultak a források Kálmán királlyal szemben?)</i> C) A történelmi változások nyomon követése Egyes történelmi változások jelentőségének megítélése. <i>(Pl. Mit bizonyít, hogy Könyves Kálmán enyhíthette Szent László szigorú törvényeit?)</i>	F: kun, mártírhálál, pogánylázadás, boszorkány, herma N: Szent László, Könyves Kálmán, <i>Búvár Kund, Vata</i> É: 1077 T: <i>Gellért-hegy, Horvátország, Dalmácia</i> ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, <i>jelentőség</i> TK: társadalom, életmód, politika, törvény, vallás, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>Részletek magyar szentek legendáiból.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		lovagkirály uralma alatt az országra törő sztyeppei nomád népet ugyan a krónikások kunoknak nevezik, ám valójában nem kunok voltak a támadók.	4. Tájékozódás térben-időben B) Topográfiai feladatok Információ leolvasása történelmi térképekről. (Pl. <i>László és Kálmán terjeszkedései.</i>) 5. Történelmi gondolkodás C) Források A forrás vizsgálata, hogy a tartalmában miként játszanak szerepet keletkezésének körülményei (szerző, cél, célközönség, korszak stb.). (Pl. <i>Miért elfogultak a források Kálmán királlyal szemben?</i>)		
64.	46. Támad a tatár!	A tatárjárás a magyar történelem egyik legtragikusabb eseménye volt. Az országot feldúlták, egy-egy területén akár a lakosság felét is megölte az ellenség. A lecke célja, hogy bemutassa a magyar történelem e szomorú fejezetét. Milyen külső és milyen belső okok játszottak szerepet az ország pusztulásában? Milyen	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Szöveges és képes történelmi források felhasználása a történelmi események megismeréséhez. (Pl. <i>Átkelés a Dunán. A tatárok csele.</i>) D) Ismeretszerzés másodlagos forrásokból Következtetések és feltételezések megfogalmazása rekonstrukciós képek alapján. (Pl. <i>Ismeretessük a</i>	F: tatár, <i>szekérvár</i> N: IV. Béla, <i>Kötöny, Dzsingisz kán, Batu kán</i> É: 1241–1242 T: Muhi, Trau, Esztergom ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, értelmezés TK: társadalom, politika, <i>tatárjárás</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		hasonlóságok voltak a honfoglaló magyarok, a kunok és a tatárok harcmódorában? A Mongol Birodalom nagyságát érdemes összehasonlítani az eddig tanult nagy birodalmakkal.	<i>csata menetét a tankönyvi rajz felhasználásával.)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Események időrendbe állítása. Egyszerű időszalag készítése (pl. a tatárjárás történéseiről).. B) Topográfiai feladatok Események, információk bemutatása térkép vagy térképvázlat segítségével. (Pl. Muhitól Trauig. IV. Béla menekülési útjának végigkísérése.)		
65.	47. Az ország újjáépítése a tatárjárás után	A lecke célja bemutatni IV. Béla király tatárjárás utáni intézkedéseit, a „második honalapítást”. Miért kezdett el IV. Béla földeket adományozni? Miért volt fontos a több mint hatvan új kövár az ország védelme szempontjából? Kik voltak a telepések és miért volt szükség rájuk? Mi lett az eredménye a második tatárjárasnak? Miért számít	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Miért épített és építtetett várakat IV. Béla a tatárjárást követően?</i>) 5. Történelmi gondolkodás A) Okok és következmények	F: <i>kővár, báró, telepes, jászok, második honalapító</i> N: <i>III. András</i> É: 1301 ÉK: változás és folyamatosság, tény és bizonyíték TK: társadalom, társadalmi csoport, életmód, politika	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
		korszakhatárnak az 1301. esztendő a magyar történelemben?	Hosszú és rövid távú okok megkülönböztetése és azonosítása. (Pl. <i>Miért számít korszakhatárnak az 1301. esztendő a magyar történelemben?</i>)		
66.	48. Mit örzünk az Árpád-korból? <i>A lecke az Ellenőrző óra után is feldolgozható.</i>	A lecke az Árpád-kor legfontosabb építészeti, tárgyi és írásos emlékeiről szól. Szerencsés lenne egy Árpád-kori kiállítással rendelkező múzeum vagy egy korabeli magyar vár felkeresése és a látottak feldolgozása, megbeszélése. Miért olyan fontosak ezek az építmények, tárgyak, írásos emlékek számunkra? Miért számít a magyarság talán legfontosabb ereklyéjének még a 21. században is a Szent Korona?	1. Ismeretszerzés, tanulás C) Ismeretszerzés elsődleges forrásokból Korabeli tárgyak, épületek, történelmi helyszínek és emlékhelyek felhasználása a történelmi események, korszakok és jelenségek megismeréséhez. (Pl. <i>Korabeli magyar vár vagy egy Árpád-kori kiállítás felkeresése.</i>) 3. Kommunikáció B) Beszámoló készítése Rövid beszámoló készítése a tanultak és az olvasottak alapján. (Pl. <i>Írásos és tárgyi emlékeinkről.</i>) 4. Tájékozódás térben-időben D) Topográfiai feladatok Információ leolvasása történelmi térképekről. (Pl. <i>Árpád-kori templomok.</i>)	F: Szent Korona, <i>koronázási palást, királyi jogar, országalma, koronázási kard, ezüstdénár, oklevél, Gesta Hungarorum</i> T: Pannonhalma, Buda ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték TK: életmód, politika, királyság, kultúra, vallás <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> <i>A román stílus hazai emlékei.</i>	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
67.	Nők az Árpád-ház történetében (Olvasmány) <i>A lecke az Ellenőrző óra után is feldolgozható.</i> Lehetőség tanulói prezentációkra.	Az Árpád-kor legjelentősebb nőalakjai. Mi volt a szerepük a nőknek és a férfiaknak a középkorban? Milyen tulajdonságokkal tudott kitűnni a tömegből egy nő és egy férfi? Miért lett szent Margit és Erzsébet?	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Híres emberek életútjának bemutatása különböző szöveges és képi források felhasználásával.	N: Szent Margit, <i>Sarolt, Gizella, Szent Erzsébet, Gertrúd</i> T: <i>Veszprém</i> ÉK: tény és bizonyíték, értelmezés TK: életmód, vallás, kultúra <i>Kapcsolódási pontok:</i> <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>Részletek magyar szentek legendáiból.</i>	
68.	Összefoglalás	A tananyag áttekintése a tankönyvi feladatokban megadott szempontok szerint. A munkafüzet feladatainak feldolgoztatása. Az atlasz térképeinek a felhasználása.	3. Kommunikáció A) Események, történetek elbeszélése Egy történelmi eseménysorozat bemutatása az események közötti összefüggések, az okok és következmények bemutatásával együtt. (Pl. <i>Az őshazától a honfoglalásig. A magyarság útja a kárpát-medencei letelepedésig.</i>) Híres emberek életútjának bemutatása különböző szöveges és képi források felhasználásával. (Pl. <i>Legjelentősebb Árpád-házi uralkodóink: Szent István, Szent László, Könyves Kálmán és IV. Béla.</i>)	F: hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, Szent Korona, vármegye, tized, ispán, tatár, kun N: Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit É: 9. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás), 997–(1000)–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása) T: Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma,	

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
			B) Beszámoló készítése A történelmi személyekről, eseményekről és korszakokról gyűjtött információk összerendezése megadott szempontok szerint. <i>(Pl. Tatárjárás Magyarországon.)</i> 4. Tájékozódás térben-időben A) Kronológiai feladatok Események időrendbe állítása és párosítása személyekkel és földrajzi helyszínekkel. Egyszerű időszalag készítése <i>(pl. az Árpád- kor történéseiről).</i> B) Topográfiai feladatok Események, információk bemutatása térkép vagy térképvázlat segítségével. 5. Történelmi gondolkodás E) Jelentőség Események és személyek jelentőségének értékelése és bemutatása. <i>(Pl. Szent István államalapításának értékelése.)</i>	Székesfehérvár, Buda, Muhi ÉK: változás és folyamatosság, történelmi forrás, tény és bizonyíték, értelmezés TK: társadalom, társadalmi csoport, felemelkedés, lesüllyedés, életmód, gazdaság, politika, királyság, törvény, adó, vallás, kultúra	
69.	Ellenőrzés	Az Árpád népe című fejezetben tanultak ellenőrzése és értékelése.			

Az óra száma	Az óra témája (tankönyvi lecke) vagy funkciója	Célok, feladatok	Fejlesztési terület. kompetenciák	Ismeretanyag	Egyéb
70.	Év végi ismételés, rendszerezés.	Az 5. évfolyamos tananyag ismereteinek rendszerezése, gyakorlása. Feladatok megoldása egyéni és csoportos munkában, videó nézés, játékos gyakorló feladatok, munkafüzetben és online is.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Egyes történelmi változások jelentőségének megítélése. (Pl. honfoglalás, államalapítás)		
71.	Év végi ismételés, rendszerezés.	Az 5. évfolyamos tananyag ismereteinek rendszerezése, gyakorlása. Feladatok megoldása egyéni és csoportos munkában, videó nézés, játékos gyakorló feladatok, munkafüzetben és online is.	2. Kritikai gondolkodás C) A történelmi változások nyomon követése Egyes történelmi változások jelentőségének megítélése. (Pl. honfoglalás, államalapítás)		
72-73.	Múzeumi foglalkozás.				

